

La Batalla de l'Ebre, una necessitat per la República

Josep Sànchez Cervelló

La Batalla de l'Ebre fou ideada pel cap d'Estat Major republicà, Vicente Rojo, d'acord amb el president del Govern i ministre de Defensa, Juan Negrín, i obeí a causes d'ordre intern i internacionals.

1. Causes internes

N'hi hagué essencialment tres: aturar l'ofensiva franquista sobre València; optimitzar els recursos de Catalunya; i, per últim, reforçar la República i el prestigi del seu govern.

● Aturar l'ofensiva franquista sobre València

La relació entre l'atac a l'Ebre i el desig de paraitzar l'avenç sobre València és tan evident que la senya que tenien els combatents del XV Cos d'Exèrcit, en els primers moments de la batalla, era: "¡Alto Levante!" i la contrasenya, amb la que responien els seus germans d'armes, era: "¡Heroico!".

L'atac republicà a l'Ebre va produir - i el general Rojo ho sabia - la paraització de l'ofensiva de Llevant, com havia succeït amb les batalles de Brunete (juliol 1937) i Terol (desembre-febrer 1937-38), que aconseguiren, circumstancialment, travar la campanya franquista del nord de la Península en el primer cas i l'atac a Madrid en el segon. Rojo mogué la capa i Franco entrà al drap, perquè la formació militar que tenia, aquest darrer, es basava en la guerra de conquesta colonial, en la que la terra assignada a la metròpoli s'havia d'ocupar i mantenir en la seva totalitat. També era deixeble de les concepcions estratègiques derivades de la Primera Guerra Mundial, que s'ensenyaven a l'Escola Militar francesa: combatre en un front estàtic, en el que la victòria l'assolia qui concentrava més artilleria per a matxucar les defenses enemigues que, un cop arrasades, eren

ocupades per la infanteria. El prototip fou la batalla de Verdun (1916), model de guerra de desgast que després s'aplicà a l'Ebre.

Els franquistes havien iniciat l'ofensiva sobre el País Valencià el 23 d'abril de 1938, una setmana després d'haver arribat a Vinaròs, aconseguint, amb costosíssims atacs, conquerir Castelló (14 de juny), però, després d'infructuosos i desesperats combats, quedaren travats a les fortificacions de Viver, a la serra d'Espadán, el 24 de juliol de 1938. El pas republicà de l'Ebre els impedí de reprendre l'atac, perquè van haver d'enviar una part significativa dels seus efectius a tapar l'esclatxa oberta a les portes de Gandesa.

• Optimitzar els recursos de Catalunya

Treure profit dels mitjans catalans era una altra qüestió essencial per a la República. La frontera francesa s'havia obert del 27 de març fins al 13 de juny de 1938 arran de la crisi provocada per l'annexió hitleriana d'Àustria, que féu augmentar el pànic dels francesos a ser encerclats a l'est per Alemanya, al sud-est per Itàlia i al sud per aquests mateixos exèrcits que estaven ajudant a Franco. En aquest període la República aconseguí fer entrar 25.000 tones de material de guerra, molt del qual estava retingut per les autoritats gal·les. Amb aquest, i aprofitant el parèntesi operacional que seguí a la desbandada d'Aragó, es constituí l'Exèrcit de l'Ebre.

Catalunya disposava, també, d'una important indústria de guerra, creada majoritàriament per la Generalitat, que muntava i fabricava avions, produïa munició, explosius i fusells, tot i que la fabricació d'armes lleugeres no va tenir massa èxit, com ho exemplificà la pistola "Ascaso" feta a Terrassa que era de mala qualitat. El setembre de 1937, tota aquesta indústria passà a ser controlada pel govern central que pensava augmentar la producció i assegurar-ne un millor funcionament, tot i que, en realitat, succeí el contrari.

Igualment, per nodrir d'efectius humans les noves unitats que s'estaven creant, s'inicià la mobilització de diverses quintes i, donat que Catalunya estava separada de la resta del territori republicà, els contingents només podien ser catalans.

• Reforçar la República i el prestigi de l'executiu

Rellançar la moral de la zona lleial i la confiança amb el seu govern era, també, una tasca fonamental. La població civil vivia, especialment a les ciutats, amb constants alarmes d'atacs aeris. Igualment les condicions de vida havien empitjorat amb l'allau de refugiats d'altres zones de l'Estat, que havien trobat acolliment a Catalunya, fent més penosa encara la manca de queviures i la fam. També la repressió s'anà incrementant en relació proporcional a les dificultats que l'Exèrcit Popular experimentava al camp de batalla. En la tasca de neutralització d'elements contrarevolucionaris, reals o suposats, hi juga un paper destacadíssim el temut Servei d'Investigació Militar (SIM). Per això era cabdal poder oferir a la rereguarda una victòria contundent i, també, per això els integrants de l'Exèrcit de l'Ebre tingueren un entrenament duríssim, fins al punt que havien de "patir rius de suor per estalviar-se gotes de sang", com deien les consignes oficials. Així mateix, el comissariat encarregat d'adoctrinar la tropa, que era majoritàriament comunista, s'encarregà de la seva preparació política explicant els motius de la lluita. I, en poc temps, amb armament nou i amb bona intenció tingué una gran moral.

Negrín encapçalava, des del 17 de maig de 1937, un govern autoanomenat "de la Victòria" però, des d'aleshores, sols havia experimentat derrotes al nord de la Península i a l'Aragó. Per això, les autoritats republicanes necessitaven desmentir els acudits nacionals, que deien que l'única operació militar que sabien fer els seus enemics era la de "reular". Si sortia bé l'ofensiva de l'Ebre, els franquistes, que feia temps que anunciaven la fi de la guerra, serien els desmoralitzats. De fet, ja portaven gairebé dos anys anunciant la victòria i, contra pronòstic, els republicans resistien. La guerra semblava que no s'acabava mai.

Ja el 17 de juliol de 1936 els nacionals amenaçaren amb una acció profilàctica i contundent de curta durada, però no fou així. Quan arribaren a les portes de Madrid (novembre de 1936) difongueren la notícia de la prompta victòria. El mateix succeí amb la caiguda del nord (octubre de 1937) i amb l'enfonsament del front d'Aragó (març-abril de 1938). Però, com tràgicament es comprovà, la victòria, pomposament anunciada, era tan sols una maniobra de desinformació que amagava noves penalitats i sacrificis. Per això la lenta marxa de les operacions, de Llevant primer i després les de l'Ebre, provocaren un creixent malestar entre la rereguarda nacional assetjada per mil dificultats en el seu

dia a dia, fins al punt que, l'historiador Ricardo de la Cierva assenyalà: "La retaguardia llegó a divorciarse parcialmente [del govern de Burgos] por primera vez en toda la guerra". També el cansament era molt gran entre els seus combatents, aflorant divergències dins del propi Quarter General del "Generalísimo". Així, el general Fidel Dávila, cap de l'Exèrcit del Nord, el general Juan Vigón, cap de l'Estat Major de l'Exèrcit i el general Alfredo Kindelán, cap de la Força Aèria, entre d'altres, es mostraren impacients, desolats i amb ganes d'acabar d'una vegada la guerra. I al propi Franco, segons explicà el seu ministre d'Exteriors, comte de Jordana, l'assaltà l'estupefacció i es mostrà "preocupadísimo cuando los rojos pasaron el Ebro".

Així, en verificar-se l'èxit de l'ofensiva en direcció a Gandesa, Negrín esdevingué un líder carismàtic i intocable. Els nombrosos adversaris de la seva política (els moderats del PSOE encapçalats per l'exministre de defensa, Indalecio Prieto, el president de la República i el PNV i ERC que abandonaren el seu govern a l'agost de 1938) no foren capaços de trobar-li una alternativa i, en la pràctica, li donaren suport, perquè ell era l'únic capaç de dur a la victòria, de la que l'Ebre, pensaven els més optimistes, n'era la primera fita. I, de fet, la reunió de les Corts a Sant Cugat del Vallès (30 de setembre - 1 d'octubre de 1938) fou un triomf del seu programa de govern: democràcia, independència nacional i integritat territorial, que se sintetitzava en els famosos "13 punts," que foren ratificats per una àmplia majoria dels diputats presents. Amb tot, Negrín sempre tingué clar que l'objectiu del seu govern era aconseguir una pau negociada, i per això calia demostrar la fortalesa militar que la República manifestà a l'Ebre.

2. Motius d'ordre Internacional

L'àmbit extern és fonamental, també, per entendre la batalla. La República tractà de demostrar que encara estava viva i que la guerra no estava decidida. I era veritat. El govern intentà aconseguir el suport de la Societat de Nacions (SN) per acabar amb la política de la 'No Intervenció', però els països que li havien donat suport sempre aconseguiren impedir que la SN la condemnés. L'acord de No Intervenció es basava en evitar la intromissió de potències estrangeres en la guerra espanyola i en l'embargament de la venda d'armament als dos bàndols. El govern francès fou el primer que la posà en pràctica, el 8 d'agost de 1936, seguit immediatament per Gran Bretanya quan aquests països tenien proves

incontestables de l'ajut que Portugal, Itàlia i Alemanya prestaven al bàndol nacional amb tot tipus d'avituallament militar i soldats.

L'ambaixador republicà, Álvarez del Vayo, definí les resolucions de la SN de "neutralitat asimètrica" perquè, a part d'equiparar l'agressor amb l'agredit, permetien, amb el seu suport a la No Intervenció, que el govern legítim no pogués defensar-se impedint-li de comprar armament i pertrets al mercat internacional, mentre que Franco podia disposar dels recursos il·limitats brindats pels seus aliats totalitaris amb la benevolència francesa, britànica i vaticana. Però el més escandalós fou que la República, que tenia un acord comercial amb França pel qual havia de comprar-li armes no pogué fer-ho. I, un cop s'inicià la Batalla de l'Ebre, no aconseguí l'obertura de la frontera, amb la qual cosa quedà bloquejat molt material militar, comprat sobretot a la URSS i a Txecoslovàquia, mentre que per aquesta mateixa frontera entraren, ocasionalment, pertrets de guerra per al govern de Burgos.

La forma poc clara d'actuar del govern francès del Front Popular es degué a la pròpia divisió de l'executiu i del país, que estava espantat davant la hipòtesi de contagi de la revolució que es vivia a la zona republicana. A més, França pensava que no estava preparada per a una nova guerra amb Alemanya, i es convertí, així, en ostatge de la política britànica, el seu principal aliat. De fet, Gran Bretanya tampoc es considerava preparada per enfrontar-se a Hitler i el seu govern, després de la victòria franquista a l'Aragó (abril 1938), que donà a Franco com a segur guanyador. A més, per a ells, representava l'ordre i la religió enfront de la revolució atea. Per això l'opinió pública anglesa es desentengué de la legalitat internacional en relació a la República, fins al punt d'humiliar el seu ambaixador a Londres, Pablo Azcarate, un home moderat que havia estat el número dos de la Societat de Nacions. Azcarate explicà que quan li van presentar W. Churchill, aquest es negà a donar-li la mà i mentre s'allunyava, de forma despectiva, li digué: " Sang! Sang!".

Per altre cantó, durant la Batalla de l'Ebre, la Sra. Chamberlain, dona del primer ministre britànic, visità el nord d'Espanya i s'entrevistà amb l'esposa de Franco, en una significativa mostra de complicitat amb els nacionals. També el Papa Pius XI, a finals d'octubre de 1938, envià un telegrama de condol a Franco per la mort del seu germà Ramon, cap de l'aviació de les Balears.

La internacionalització del conflicte des del començament fou evident. Al llarg dels tres anys els sollevats mobilitzaren 70.000 mercenaris marroquins re-

clutats per una paga de 300 ptes. al mes. Tots ells serien englobats, formalment, a la Legió i així pogueren estar a Espanya legalment sense que ningú, amb excepció del govern de la República, es queixés. També combateren al costat de Franco els voluntaris portuguesos integrats en la Missió Portuguesa d'Observació a Espanya, coneguts com "Viriatos", que arribaren a ser uns 20.000 homes al llarg del conflicte. Alemanya, per la seva part, envià la Legió Còndor, constituïda el novembre de 1936 per 6.000 homes i 279 avions, la qual cosa la féu superior a l'aviació republicana. També els alemanys enviaren un cos de tancs amb un total de 180 blindats, 30 bateries d'artilleria antitancs i diversos batallons de metralladores pesants. Era un exèrcit de reduïdes dimensions, però selecte i tècnicament molt preparat. El govern italià, per la seva banda, desplaçà el Corpo di Truppe Volontarie, que arribà a tenir 73.000 soldats, amb artilleria i tancs, a més de l'aviació legionària, integrada per uns 6.000 homes al llarg de tota la guerra. Aquestes unitats feixistes lluitaren amb valor i capacitat variable, segons el front i els comandaments, però el seu millor armament, enfront a les unitats republicanes, les convertí en imprescindibles pel bàndol franquista.

La República disposà de l'ajut de les Brigades Internacionals, integrades per uns 40.000 voluntaris de 50 nacionalitats diferents, essent els contingents més nombrosos: francesos, alemanys, austríacs, italians, britànics, canadencs i nord-americans. Mèxic, per la seva banda, concedí a la República 2 milions de dòlars en material de guerra. Però, l'ajut més important fou el de la URSS, que envià tancs, assessors, especialistes d'aviació i alguns pilots. Després els aviadors republicans anaren a preparar-se a l'escola de Kirovabad (Azerbaidjan). La xifra d'aquests internacionalistes no passà de 2.500 en el moment més àlgid del conflicte. D'altra banda, l'armament que la URSS vengué a la República, pagat amb les reserves d'or del Banc d'Espanya, molts cops era antiquat, caduc i resultà molt car, ja que Stalin modificà artificialment la conversió del ruble per beneficiar-se del canvi de moneda. El socialista Luís Araquistain, ambaixador a Berlín i a París, analitzant aquesta situació digué: "La República espanyola solo tuvo un amigo, la URSS. Pero a Stalin nunca le interesó que la República ganase la guerra, porque sinó Alemania atacaria Rusia, pero tampoco quería que Franco ganase rápidamente, porque entonces Hitler también hubiese atacado la URSS".

La República patí, doncs, la vulneració de l'ordre i el dret internacional de forma similar a Txecoslovàquia. La crisi entre Praga i Berlín esclatà l'estiu de

1938 i la República tractà d'aprofitar-la en favor seu. Hitler volia annexar-se la regió txeca dels Sudets, on hi havia una minoria de 3 milions d'alemanys. L'actitud d'Alemanya depenia també de la fermesa de París, amb qui Praga tenia signat un tractat mutu de defensa pel qual s'havien d'ajudar en cas de guerra. Però França, davant les amenaces germàniques, decidí que no podia anar-hi sense el suport de Gran Bretanya. Amb aquests rerafons el govern de la República va intentar, aprofitant la iniciativa estratègica favorable de l'Ebre, apropar-se a les democràcies per a donar-los arguments en cas que volguessin plantar cara a Hitler i per tal que els dos conflictes fossin solucionats simultàniament. Ja Azaña, el 29 de juliol, es posà en contacte amb el representant britànic per tal que sondegés els franquistes.

També ho intentà Negrín, el 18 d'agost de 1938, quan marxà a Zurich per assistir, aparentment, a un congrés internacional de Fisiologia (la seva especialitat) però, en realitat, s'entrevistà amb un representant del govern alemany, el comte Welczek, demanant-li, sense èxit, que Berlín pressionés Franco per trobar una solució pactada al conflicte. Hitler, en base a les indicacions del seu ambaixador a Burgos, Von Stonrer, pensava que Franco perdria la guerra. El mateix creia Mussolini, segons el comte Ciano. Malgrat tot, ambdós consideraven que no podien mostrar feblesa a Espanya sense que això tingués conseqüències per a les seves aspiracions europees i, per això, continuaren recolzant els nacionals fins al final.

Negrín, mentre el seu exèrcit resistia a l'Ebre, intentà la darrera maniobra per involucrar París i Londres en la recerca d'una solució equitativa per la guerra. Així anuncià, a la seu de la SN a Ginebra, el 21 de setembre de 1938, la retirada de les Brigades Internacionals. Llavors sols quedaven uns 12.000 membres, que ja no tenien la importància decisiva que havien tingut quan s'inicià la guerra. Pretenia així que la SN obligués els franquistes a retirar els alemanys, italians i portuguesos, però només marxaren 10.000 italians. L'actuació de Negrín coincidí amb una crisi internacional més profunda quan el govern txec, davant l'imminent agressió nazi, decretà la mobilització i França, aliada de Txecoslovàquia, es preparà per, en cas de guerra, ocupar Catalunya, el Marroc espanyol i interceptar el tràfic italià al Mediterrani i col·locar les seves tropes contra Franco. Per la seva banda, el dia 26 de setembre, el govern britànic i Rússia assenyalaven que, en cas de conflicte, donarien suport a França. Per un instant semblà que la guerra era imminent i que l'estratègia republicana tindria

èxit. Franco estava preocupadíssim, ja que, si s'iniciava la Segona Guerra Mundial, els seus aliats replegarien les tropes de la Península i li tallarien el subministrament de material. Per evitar-ho, es declarà neutral i comunicà a París i Londres que, des d'Espanya, en cap cas s'atacaria França, i que acceptava la sortida dels italians. Era el 27 de setembre. Dos dies més tard se signà el Pacte de Munic que lluirava els Sudets a Hitler, en una política d'apaivagament davant els feixismes que pretenia evitar la Segona Guerra Mundial però, en realitat, no només no l'evitaren, sinó que el Pacte de Munic significà l'esclafament de la República Espanyola i de Txecoslovàquia.

L'1 d'octubre, Franco comentà que Munic era la "victòria de la paz y que con el triunfo de la verdad y de la justicia sonaron cantos fúnebres en el campo rojo". Era veritat, la resistència i l'heroïcitat de l'Exèrcit de l'Ebre al camp de batalla no tingué compensació diplomàtica.

Franco allargà la guerra a propòsit

Franco es negà a negociar cap acord de pau perquè volia netejar ideològicament el país. Ja ho deixà clar en el manifest publicat al Marroc el 18 de juliol de 1936 en que anunciava la sublevació: la repressió seria proporcional al grau de resistència governamental. I, nou dies més tard, des de Tetuán, confirmà al periodista nord-americà Jay Allen que estava disposat a guanyar la guerra sense importar-li el nombre de morts. Era la mentalitat d'un militar africanista, que havia passat deu anys i mig al Marroc, on havia estat com a segon comandant de la Legió, la tropa de xoc que, freqüentment, massacrava civils rebels al Protectorat. El menyspreu per la vida dels marroquins la projectà, després, sobre el seu propi poble. En aquest sentit, els seus enemics eren considerats com la representació del mal absolut. Per això, el 18 de juliol de 1937, des de Burgos, el decret que el nomenava *Generalísimo* deia que el seu triomf seria contra "l'antipàtria". Si l'objectiu era la victòria d'una Pàtria sobre l'altra, els que defensaven la República només podien esperar el seu càstig. I de fet la forma en què, des del començament, organitzà les operacions bèl·liques obeïen a la dinàmica d'allargar la guerra per acabar amb els seus adversaris més recalcitrants. Per això, quan estava a les portes de Madrid (21 de setembre de 1936) es va desviar cap a Toledo, per salvar els defensors de l'Alcazar, la qual cosa va retardar un mes

la marxa sobre la capital, temps que van aprofitar els republicans per a reforçar les seves defenses impedit-los d'ocupar-la i concloure ràpidament el conflicte.

La maniobra d'abandonar l'objectiu principal per fixar-se'n un de secundari li desaconsellaren, sense èxit, el seu cap d'operacions el tinent coronel Antonio Barroso i el general Alfredo Kindelán, cap de la Força Aèria. Aquest procés dilatant tornà a verificar-se durant la Batalla de Brunete (juliol de 1937), en la que Franco, un cop parada l'ofensiva republicana durant dues setmanes, practicà l'aniquilació dels adversaris en lloc de continuar avançant pel nord d'Espanya, com li demanaren novament Kindelán, Barroso i, en aquesta ocasió, també el coronel Juan Vigón, cap de l'Estat Major del general Mola. D'idèntica tossuderia féu gala Franco a Terol quan, durant dos mesos (gener-febrer 1938), concentrà els seus esforços en exterminar les unitats republicanes en lloc d'atacar Madrid, per a desesperació dels seus subordinats més propers, i en especial, del general Mario Berti, comandant del Corpo di Truppe Volontarie, en un moment en què les millors unitats republicanes estaven destruïdes i la frontera francesa tancada, fet que impedia la reorganització de l'Exèrcit Popular. L'an-teposició de la tàctica anihiladora per sobre de l'estratègia guanyadora tornà a evidenciar-se després de l'ofensiva d'Aragó, quan els nacionals (març- abril 38) arribaren a la riba dreta de l'Ebre i del Segre però, inexplicablement, Franco no decidí continuar en direcció Catalunya, que estava pràcticament desguarnida militarment. Per això les discrepàncies al si de l'alt comandament franquista tornaren a reproduir-se. El general Kindelán escrigué en el seu diari de campanya: "el cerebro y la voluntad del enemigo están en Barcelona. La rendición de Barcelona puede significar el fin de la guerra (...) hay que cerrar por razones obvias la frontera con Francia". També els generals: Antonio Aranda, cap de l'Exèrcit de Galícia, Juan Yagüe del Marroquí i Fidel Dávila, ministre de Defensa del primer govern de Franco, digueren que de Lleida s'havia de marxar cap a Barcelona. Però ell, amb una altra part del seu Estat Major, decidí atacar per Llevant i allargar, així, un cop més la guerra.

La decisió d'atacar València fou una equivocació des del punt estrictament militar, perquè el de Llevant era, a l'abril de 1938, l'exèrcit més poderós de la República amb bon armament i amb bona intenció i, per tant, es tornava a apostar per la guerra de desgast. També el fet que deixessin, després de l'ofensiva d'Aragó, caps de pont al riu Segre i Noguera Pallaresa (Balaguer, Serós, la Baronia i Tremp) significava que no creien que amb la rendició de València

s'acabés la guerra i que, més tard, haurien de rematar la feina a la resta del territori català no ocupat. Però, tampoc s'entén perquè no deixaren algun cap de pont a la riba esquerra de l'Ebre, a Móra la Nova per exemple, per atacar Barcelona simultàniament i en forma de tenalla, avançant en paral·lel per Lleida i per la carretera de Móra la Nova-Tarragona-Barcelona. Per tant, si el fet de no atacar Catalunya quan estava indefensa i desviar les tropes cap a Llevant havia estat incomprensible, també ho era que deixessin caps de pont al Segre i no fessin el mateix a l'Ebre.

Hem de deduir, per tant, que Franco no perseguí al llarg de la guerra únicament criteris militars i que la maniobra política era per a ell fonamental.

En definitiva, allargà el conflicte per dos motius essencials: fer, d'una banda, una "neteja" a fons dels seguidors i defensors de "l'antipàtria" i, per l'altra, augmentar el seu ascendent sobre els generals que formaven la cúpula militar, perquè cada dia que passava s'havien de centrar més en qüestions estrictament operatives; mentrestant, Franco s'encarregava de la governabilitat, de manera que augmentaven les distàncies entre ell i els seus iguals. Per això, no l'interessà prosseguir l'ofensiva sobre Catalunya després de la desbandada republicana d'Aragó perquè, a canvi d'escurçar la guerra, hagués deixat un país massa intacte i massa hostil. També és incontestable que, un cop iniciada la Batalla de l'Ebre, Franco tingué una altra oportunitat d'acabar ràpidament la guerra quan quedà travada l'ofensiva republicana, i les millors unitats de l'Exèrcit Popular restaren atrapades en un cap de pont a la dreta de l'Ebre. Llavors tenia la possibilitat d'aïllar-lo mitjançant la superioritat aèria i artillera i, després, des de Lleida hauria pogut ocupar la resta de Catalunya, i s'hauria estalviat els milers de baixes de la batalla de desgast de Gandesa, ja que si els franquistes haguessin conquerit Barcelona, l'Exèrcit de l'Ebre s'haguera hagut de rendir. Aquest plantejament li fou exposat per una part significativa del seu Estat Major a finals d'agost de 1938, quan veien, amb evident preocupació, que la guerra tornava a allargar-se indegudament. Entre els crítics hi havia els generals Rafael Garcia Valiño, cap de l'Exèrcit del Maestrat i Carlos Martínez Campos, cap de l'Artilleria, que creien que no s'havia de continuar la batalla de desgast. Especialment després que el servei d'informació tingué constància que, des del 24 d'agost i de forma esglaonada, la 43 Divisió republicana estava abandonant el front de Balaguer-Mequinensa per traslladar-se a l'Ebre, el que volia dir que aquella línia quedava molt desguarnida. Però Franco no modificà la seva estra-

tègia. Davant la seva obstinació, el general Antonio Aranda, cap de l'Exèrcit de Galícia, trencà el vidre d'una taula en una discussió sobre els plans de la batalla. Enfrontat a aquesta oposició, com assenyalà el seu ajudant Luís M. de Lojendio, el Generalíssim diria: “¡No me comprenden!... ¡No me comprenden!... En 35 km. tengo encerrado lo mejor del Ejército Rojo”. El que ell volia era aixafar l'enemic, al cost que fos, doblegar per sempre més l'antiEspanya i, de pas, establir un govern autoritari de llarga durada. Per això, es negà sempre a buscar una sortida negociada al conflicte que encabís tothom.

Per tant, en la nostra opinió, és incompleta qualsevol perspectiva d'anàlisi de la guerra que no tingui en consideració, a més dels aspectes militars, els motius polítics. I que consti que Franco sempre ho deixà clar. Així, quan la Batalla de l'Ebre s'estava acabant, digué al periodista nord-americà James Miller que l'Espanya nacional tenia fixats a més de 2.000.000 de desafectes, que haurien de passar comptes en acabar la guerra. I afegí: “No habrá mediación, porque los delincuentes y sus víctimas no pueden vivir juntos”. Aquestes paraules sintetitzen tot el seu pensament polític i militar.

